

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § och 14 § 2 mom. lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Genom en den 26 januari 1940 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 55, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 12 §¹⁾ och 14 § 2 mom.¹⁾ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Härigenom förordnas, att 12 § och 14 § 2 mom. lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

12 §.

Varje tjänstgörande — — — utgående belopp.

Extra ordinarie präst, som på grund av styrkt sjukdom eller för fullgörande av militär tjänstgöring, påkallad av särskilda förhållanden, är urständssatt att mottaga eller uppehålla förordnande som adjunkt eller vikarie, må åtnjuta arvode enligt Konungens närmare bestämmande.

14 §.

2. Adjunktsarvode för — — — extra ordinarie prästen.

Arvode åt extra ordinarie präst, som på grund av sjukdom eller för fullgörande av militär tjänstgöring, som i 12 § avses, åtnjuter befrielse från förordnande, gäldas av kyrkofonden.

Denna lag länder till efterrättelse från och med den 1 september 1939.

---

¹⁾ Senaste lydelse, se 1925: 458.

I fråga om de skäl som ligga till grund för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Sedan Kungl. Maj:t i proposition, nr 72, förelagt 1939 års urtima riksdag förslag angående avlöningsförmåner till viss civil personal i statens och kommuns tjänst under tjänstledighet för fullgörande av viss militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m., mot vilket förslag riksdagen icke haft något att i huvudsak erinra (urtima riksdagens skrivelse nr 92), ha bestämmelser i ämnet meddelats genom kungörelserna nr 967—969/1939. Kungörelserna avse avlöningsförmåner under tjänstledighet för fullgörande av militär tjänstgöring jämväl i anledning av partiell mobilisering.

I fråga om viss statsanställd civil personals avlöning under tjänstledighet för värnpliktstjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap och partiell mobilisering ha därjämte bestämmelser meddelats i kungörelserna nr 749 och 918/1939.

1939 års urtima riksdag har i skrivelse nr 93 förklarat sig icke ha något att erinra mot Kungl. Maj:ts i propositionen nr 85 framlagda förslag angående avlöningsförmåner till viss lärarpersonal under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m.

Motsvarande spörsmål har i anledning av framställningar till Konungen från särskilda domkapitel uppkommit beträffande extra ordinarie präster.

De tjänstgörande extra ordinarie prästerna kunna med hänsyn till anställnings- och tjänstgöringsförhållandena uppdelas i följande huvudgrupper:

1. *kyrkoadjunkter* eller i pastorat jämlikt de av Kungl. Maj:t fastställda lönerogleringarna stadigvarande, på förordnande anställda biträdande präster;

2. *pastoratsadjunkter* eller av domkapitlen antingen såsom ämbetsbiträden åt ordinarie präster eller såsom vikarier å ordinarie eller kyrkoadjunktstjänster förordnade hjälppräster;

3. *vakansvikarier* eller å vakanta prästerliga tjänster förordnade vikarier, beträffande vilka Kungl. Maj:t för varje särskilt fall meddelat föreskrift om vikarien under förordnandet tillkommande löneförmåner; samt

4. *stifts- och kontraktsadjunkter* eller för speciella prästerliga uppgifter tillsvidare eller för viss tid jämlikt av Kungl. Maj:t för ettvar fall meddelade föreskrifter förordnade präster med stift, respektive kontrakt såsom verksamhetsområden.

Såväl kyrkoadjunkt som extra ordinarie såsom vakansvikarie förordnad prästman äger, redan jämlikt nu gällande bestämmelser, vid tjänst-

ledighet jämväl av här ifrågavarande anledning — i likhet med de ordinarie prästerna — åtnjuta honom vid kyrkoadjunktstjänsten eller för vakansförordnandet tillkommande löneförmåner (bortsett, för särskilt fall, från s. k. ödebygdstillägg) med avdrag blott för vad han fått sig ålagt att utgiva i kostnad för egen vikaries avlönande. Den reglering, som med förenämnda framställningar från domkapiteln avses, synes fördenskull sakna aktualitet för dessa två kategorier av extra ordinarie präster.

Vad däremot beträffar pastoratsadjunkt samt stifts- och kontraktsadjunkt, äro dessa präster i denna sin egenskap berättigade till avlöning allenast för tid, varunder de fullgöra prästerlig tjänstgöring. Upphör eller avbrytes av särskild anledning förordnandet för sådan präst och erhåller denne icke omedelbart annat prästerligt förordnande, har han — i regel — alltså icke att påräkna någon som helst avlöning såsom präst. Blott för det fall, att han på grund av styrkt sjukdom är oförmögen att tjänstgöra, kan han under särskilda betingelser erhålla viss avlöningsersättning, s. k. sjukledighetsarvode.

Sistnämnda prästers väsentligaste löneförmåner vid tjänstgöring äro, i korthet angivna, följande:

Pastoratsadjunkt åtnjuter bostad och vivre in natura eller gottgörelse i penningar härför, allmänt adjunktsarvode (bestående av arvode å 1,200 kronor eller i vissa fall 1,260 kronor jämte ålderstillägg efter fem och tio års tjänstgöring à 300 kronor), provisoriskt tilläggsarvode å 600 kronor samt vikariearvode vid tjänstgöring såsom vikarie (i allmänhet 5 % av den reglerade avlöningen och den provisoriska tilläggsavlöningen vid den tjänst, som uppehålles) ävensom dyrtidstillägg å flertalet av dessa löneförmåner.

Stifts- och kontraktsadjunkterna åtnjuta för närvarande, envar jämlikt Kungl. Maj:ts bestämmande, arvode å 3,400 kronor med två ålderstillägg å 300 kronor samt ersättning för bostad och vivre med 3,000 kronor för år ävensom dyrtidstillägg.

I fråga om sjukledighetsarvode åt extra ordinarie präst stadgas i prästlöneregleringslagen 12 § fjärde stycket, att dylik präst, som på grund av styrkt sjukdom är urståndsatt att mottaga eller uppehålla förordnande som adjunkt eller vikarie, må åtnjuta arvode enligt Konungens närmare bestämmande. I 14 § 2 mom. tredje stycket i samma lag stadgas vidare, att arvode åt extra ordinarie präst, som på grund av sjukdom åtnjuter befrielse från förordnande, gäldas av kyrkofonden. Enligt Kungl. Maj:ts den 15 februari 1935 (nr 17) utfärdade reglemente för prästerskapets avlöning, 2 kap. 7 §, äger *pastoratsadjunkt*, som på grund av styrkt sjukdom erhåller befrielse från honom meddelat förordnande, under förutsättning att han under minst två år fullgjort prästerlig tjänstgöring, åtnjuta sjukledighetsarvode till belopp, motsvarande

honom eljest tillkommande allmänt adjunktsarvode och provisoriskt tilläggsarvode. Sjukledighetsarvodet får dock icke uppbäras för längre tid än sammanlagt 730 dagar under loppet av fem år. Å nämnda arvode utgår dyrtidstillägg ur kyrkofonden (jfr kungörelsen nr 7/1936 angående dyrtidstillägg åt präster). Under samma förutsättningar, som här angivits, äger även — jämlikt 2 kap. 8 § i avlöningsreglementet — extra ordinarie präst, som innehar förordnande såsom *stiftsadjunkt* eller *kontraktsadjunkt*, bekomma sjukledighetsarvode med belopp, motsvarande vad han såsom pastoratsadjunkt skulle ägt åtnjuta. Slutligen stadgas i 2 kap. 9 § i avlöningsreglementet, att extra ordinarie präst, som icke innehar prästerligt förordnande och vilken på grund av styrkt sjukdom är förhindrad mottaga sådant, må, under förutsättning att domkapitlet vid dylikt förordnandes meddelande finner honom ha bort erhålla det samma, därest han ej varit sjuk, samt i övrigt i enlighet med vad i 7 § stadgas, erhålla sjukledighetsarvode från och med den dag, då förordnandet av den därtill utsedde tillträdes.

Liksom sjukledighetsarvode med därå belöpande dyrtidstillägg gäldas ock ur kyrkofonden såväl pastoratsadjunkt tillkommande allmänt adjunktsarvode, provisoriskt tilläggsarvode och dyrtidstillägg som stifts- och kontraktsadjunkternas samtliga löneförmåner. Stadganden härom finnas, förutom i avlöningsförfattningarna, i 1932 års kyrkofondslag 6 §. Där stadgas sålunda, dels att av kyrkofonden skall enligt vad särskilt är stadgat gäldas kostnad för avlöande av präster, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, i den omfattning, som är angiven i sistnämnda lag jämte vissa därtill anslutna lagar (bland annat lagen om dyrtidstillägg åt präster), dels ock att av kyrkofonden skall utgöras anslag, som Konungen må finna skäligt bevilja prästman för särskild prästerlig tjänstgöring inom riket, dock att för ändamålet icke under något år må användas mer än 400,000 kronor. Med prästman, som här sist sagts, avses stifts- eller kontraktsadjunkt. Dessas avlöande är nämligen, då de icke tillhöra de territoriella församlingarnas prästerskap, icke reglerat i prästlöne regleringslagen.

Framställningar rörande extra ordinarie prästers rätt till vissa avlöningsförmåner under viss militärtjänstgöring ha till Kungl. Maj:t inkommit från domkapitlet i Göteborg, Lund, Växjö och Härnösand. I ärendet ha kammarkollegiet och statskontoret avgivit utlåtanden.

Efter att ha lämnat en redogörelse över bland annat de sålunda inkomna framställningarna samt däröver avgivna utlåtanden anför chefen för ecklesiastikdepartementet i förevarande proposition:

»De med hänsyn till rådande utrikespolitiska läge anbefallda försvarsberedskapsåtgärderna ha, såsom av det sagda framgår, jämväl för prästerskapets del aktualiserat frågan om särskilda föreskrifter rörande de

till militärtjänst inkallades löneförhållanden under här avsedd särskild militärtjänstgöring. I likhet med förutnämnda myndigheter finner jag dylika föreskrifter påkallade, såvitt angår vissa extra ordinarie prästmän, vilka enligt nu gällande bestämmelser vid sådan tjänstgöring måste avstå samtliga löneförmåner. De extra ordinarie präster, som här komma i fråga, äro, såsom redan omnämnts, *pastorats-, stifts- och kontraktsadjunkter*. Dessa äro nämligen icke berättigade att behålla någon del av sina löneförmåner under militärtjänstgöring. I likhet med de flesta av staten eller med statliga medel avlönade befattningshavare torde nämnda adjunkter böra erhålla rätt att bibehålla en del av sina löneförmåner under militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap.

För sådan adjunkt, som befrias från prästerligt förordnande för att tjänstgöra såsom beställningshavare i försvarsväsendets reserver eller som landstormsofficer, torde den i propositionen nr 72 till 1939 års urtima riksdag omförmälda minimiregeln beträffande lön åt icke-ordinarie befattningshavare i dylika fall böra tillämpas. Om den adjunkten härvid från försvarsväsendet tillkommande månadslönen understiger den månadsavlöning, som han såsom pastoratsadjunkt skulle ägt uppbära, bör han alltså äga utbekomma skillnaden, därest han sedan ingången av kalenderåret närmast före militärtjänstgöringens början fullgjort sammanlagt minst sex månaders prästerlig tjänstgöring.

Beträffande lön åt här avsedd adjunkt, som fullgör värnpliktstjänstgöring under förstärkt försvarsberedskap, ansluter jag mig i princip till vad kammarkollegiet och statskontoret i detta avseende föreslagit, nämligen att enahanda regler böra vinna tillämpning som de, vilka gälla för adjunkt, vars förordnande upphör på grund av sjukdom. Såsom redan erinrats, utgår sjukledighetsarvode dock endast till befattningshavare, som fullgjort minst två års prästerlig tjänstgöring och ej för längre tid än sammanlagt 730 dagar under loppet av fem år. Dylika begränsningar av löneförmånerna torde icke böra gälla, då fråga är om militärtjänstgöring under förstärkt försvarsberedskap. I nu avsedda fall skulle alltså adjunkt äga uppbära allmänt adjunktsarvode (vari ingår bland annat ålderstilllägg) och provisoriskt tilläggsarvode samt dyrtidstilllägg å dessa arvodesförmåner. Vad nu föreslagits torde även böra gälla i fråga om prästman, som vid tiden för militärtjänstgöringens början icke innehar prästerligt förordnande eller vars förordnande skulle ha upphört under tiden för den militära tjänstgöringen men vilken med säkerhet skulle ha erhållit förordnande, om han ej varit inkallad. I anslutning till vad som föreskrivits beträffande statliga befattningshavare torde i de nu berörda fallen böra uppställas den förutsättningen, att vederbörande prästman sedan ingången av kalenderåret närmast före militärtjänst-

göringens början fullgjort sammanlagt minst sex månaders prästerlig tjänstgöring.

Samma princip, som enligt vad här föreslagits skulle komma att tillämpas beträffande pastorats- samt stifts- och kontraktsadjunkter, då de under ifrågavarande förhållanden tjänstgöra såsom beställningshavare i försvarsväsendets reserver eller såsom landstormsofficerare, lärer böra under samma förhållanden gälla beträffande kyrkoadjunkt och vakansvikarie.

De föreslagna reglerna torde böra avse icke blott militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap utan även vid beredskapstjänstgöring och partiell mobilisering

Vid bifall till vad nu föreslagits skulle stiftsadjunkterna erhålla samma prästerliga löneförmåner som pastoratsadjunkter skulle komma att åtnjuta vid militärtjänstgöring, varom här är fråga. Ehuru vissa skäl kunna anföras för ståndpunkten, att de förra därvid böra tillerkännas högre löneförmåner än pastoratsadjunkterna, anser jag mig icke kunna nu tillstyrka en sådan differentiering, enär detta skulle innebära ett avsteg från de principer, som gälla inom det prästerliga avlöningsväsendet.

De *kostnader*, som de ifrågasatta förmånerna komma att medföra, torde böra gäldas av kyrkofonden, varur extra ordinarie präst under sjukdom tillkommande löneförmåner utgå. Arvodet eller arvodesfyllnaden åt stifts- eller kontraktsadjunkt jämte därå belöpande dyrtidstillägg synes därvid icke böra belasta det särskilda anslag, som ställts till Kungl. Maj:ts disposition för bekostande av särskild prästerlig tjänstgöring, utan torde böra, i likhet med sjukledighetsavlöningen, bestridas ur fondens allmänna tillgångar. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att det i många fall i fråga om stifts- och kontraktsadjunkterna torde visa sig icke oundgängligen nödvändigt att förordna ersättare för inkallad prästman, varigenom utgiftsökningen för kyrkofonden kommer att begränsas.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen icke finner anledning till erinran mot vad sålunda förordats, utfärda närmare bestämmelser i förevarande hänseende. I likhet med statskontoret och kammarkollegiet finner jag emellertid de ifrågasatta föreskrifterna påkalla vissa ändringar i lagen om reglering av prästerskapets avlöning. Nämnda lag innehåller, såsom redan nämnts, i 12 § en bestämmelse, som bemyndigar Kungl. Maj:t att bestämma arvode åt extra ordinarie präst vid *styrkt sjukdom*, varjämte i 14 § stadgas, att arvodet i sådant fall skall gäldas av kyrkofonden. Nämnda myndigheter ha föreslagit en ändring av dessa lagrum av innebörd, att de skola äga tillämpning vid *styrkt sjukdom eller eljest*. Detta uttryck synes mig dock för vittomfattande. Jag vill i stället förordna uttrycket *på grund av styrkt sjukdom eller för fullgörande av militär tjänstgöring, påkallad av särskilda förhållanden*.

Därest riksdagen godkänner det upprättade lagförslaget, synas ändringar i kyrkofondslagen icke behöva vidtagas. Jämlikt 6 § sistnämnda lag skall nämligen av kyrkofonden gäldas, bland annat, kostnad för avlönande av präster, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, i den omfattning, som är närmare angiven i sistnämnda lag. Till sådana präster hänföres jämväl — såsom extra ordinarie präster — stifts- och kontraktsadjunkterna vid avbrytandet av deras förordnanden för här avsedd militär tjänstgöring.

Såsom av kammarkollegiets och statskontorets yttranden framgår, ha dessa myndigheter ansett kyrkomötets medverkan till den ifrågasatta lagändringen erforderlig. Jag vill emellertid erinra om att den lagändring, det här gäller, tillhör området för sådana kyrkligt-ekonomiska frågor, beträffande vilka riksdagen — på sätt framgår av första lagutskottets, av riksdagen godkända utlåtande den 3 juni 1936, nr 46 — uttalat *önskvärddheten* av att kyrkomötets yttrande i ärendena måtte inhämtas, så att mötet finge tillfälle att däri företräda de speciellt kyrkliga intressena. Under normala förhållanden torde också ett med den nu aktualiserade avlöningsfrågan likartat ärende ha — i överensstämmelse med praxis — hänskjutits till kyrkomötet för dess hörande. Med hänsyn till den föreliggande frågans brådskande art och då det givetvis icke kan ifrågasättas att enbart för detta ärendes behandling inkalla allmänt kyrkomöte under innevarande år, torde ett avsteg från omfördälda praxis i detta fall få anses vara av förhållandena påkallad. Då den åsyftade lagändringen rör ett ämne av i det hela löneteknisk natur och då ärendet härutinnan får anses tillfyllest utrett genom de i ärendet hörda myndigheternas yttranden, bör tydligen ej heller finnas något att från saklig synpunkt erinra mot att kyrkomötet i förevarande fall icke höres.

De bestämmelser, jag i det föregående förordat, torde böra i likhet med vad som gäller beträffande motsvarande för statliga befattningshavare utfärdade föreskrifter erhålla giltighet från och med den 1 september 1939.»

I likhet med chefen för ecklesiastikdepartementet finner utskottet särskilda föreskrifter påkallade angående pastorats- samt stifts- och kontraktsadjunkternas rätt till vissa löneförmåner under militärtjänstgöring av nu ifrågavarande art. Utskottet har icke funnit anledning till erinran vare sig mot de av departementschefen förordade grunderna för de i förslaget avsedda löneförmånerna åt vissa extra ordinarie präster eller mot det sätt varpå de uppkommande kostnaderna skola gäldas. De av departementschefen anförda skälen för ett avsteg från den praxis i fråga om kyrkomötets medverkan, som pläгат följas i avseende å författnings-

Utskottet.

ändringar inom området för prästerskapets avlöningsväsende, synas utskottet bärande.

Utskottet får alltså hemställa,
att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 mars 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Wagnsson, Karl Johan Olsson, Brandt, Verner Andersson* och *Ahlkvist*;

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund, *Lindmark, Olsson* i Mellerud, *Lindberg* i Stockholm, *Hansson* i Vännäsby, *Lindahl, Gustafsson* i Lekåsa och *Nilson* i Eskilstuna.
